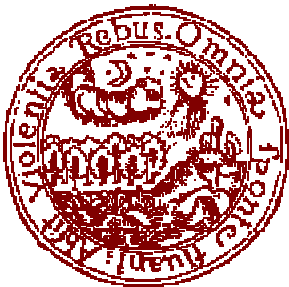

Comenius Stichting

De stichting heeft als doel het verbreiden van de kennis over de persoon en het gedachtegoed van de Tsjechische wijsgeer, pedagoog en theoloog Jan Amos Comenius (1592-1670) wiens denkbeelden nog steeds een grote actualiteit bezitten.

Secretariaat

Postbus 5810, 1410 GA Naarden

T.: 035-694 0526

E.: info@comenius-naarden.nl

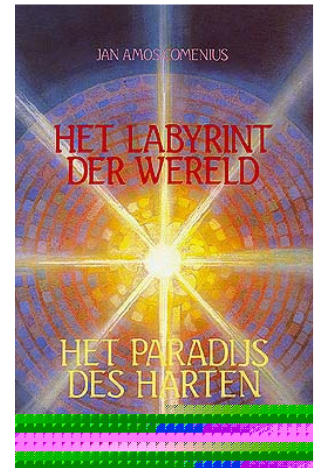
I.: <http://www.comenius-naarden.nl>

Varia Comeniana

Het labyrint van de wereld en het paradijs van het hart

Comenius schreef één literair werk dat in Tsjechië, maar ook daarbuiten nog steeds wordt gelezen: *Het labyrint*. Hij schreef dit boek in het Tsjechisch toen hij als onderduiker verbleef op het landgoed van Karel van Žerotín in Oost-Bohemen. De eerste druk ervan verscheen in 1631 in Leszno en een tweede herziene uitgave verscheen in 1663 in Amsterdam. De eerste Nederlandse vertaling dateert uit 1788. In 1925 verscheen er een moderne Nederlandse vertaling van R.A.B. Oosterhuis, die nog steeds bij de Rozekruis Pers te koop is. Ook in het Engelse en Duitse taalgebied wordt het boek nog steeds uitgegeven.

Het Labyrint is een literaire allegorie. De hoofdpersoon is een pelgrim, die het leven in een fictieve stad staat aan een indringende kritiek onderwerpt. Aan deze cultuurkritiek is het eerste deel van het boek gewijd. In het tweede deel keert de hoofdpersoon zich af van het wereldse gedruis en vindt hij vrede in het eigen innerlijk waar Christus heerst. Het eerste deel bevat niet alleen een morele en religieuze kritiek. Het is ook een boeiende en in fraaie stijl geschreven maatschappelijke satire. Op bepaalde punten doet deze aan Erasmus' *Lof der Zotheid* denken. Het Labyrint bevat in de kern Comenius' piëtistisch-getinte levensfilosofie. In dit opzicht is Het Labyrint verwant aan de *Christenreis* van Bunyan (1678).

Het verhaal gaat dat Het Labyrint de Tsjechische ballingen en verdrukten in de loop der eeuwen steeds troost heeft geboden. Een strofe uit een oud volksliedje getuigt daarvan:

We namen niets mede,
nadat alles verloren was,
slechts de Kralitser Bijbel
en het Labyrint der wereld.

In diverse recente Duitse en Engels uitgaven van Het Labyrint wordt het boek geprezen vanwege de politiek-sociale filosofie die erin doorklinkt. Anderen prijzen vooral het vroomheidstype (de praxis pietatis, de navolging van Christus) dat Comenius in Het Labyrint bepleit.

De volledige Engelse vertaling van Het Labyrint is te vinden op http://users.ox.ac.uk/~tay10010/labyrint/labyrinth_frame.html